

УДК 070.488

О. М. Василюшин*Українська академія друкарства***ГАЗЕТА «ВІТЕБСЬКИЙ КУР'ЄР» (2009–2011)
ЯК ПРИКЛАД НЕДЕРЖАВНОЇ ПРЕСИ В БІЛОРУСІ**

Здійснюється спроба дослідження незалежного часопису «Вітебський кур'єр»: подана характеристика видання, його основні риси, мета та напрями діяльності, описується структура та дизайн газетного номера, класифікуються та систематизуються основні рубрики, аналізується тематика друкованих тут статей.

Газета, тижневик, часопис, видання, Вітебськ, кур'єр, преса, рубрика, заголовок, шпальта, інтерв'ю

Незалежна преса в Білорусі сьогодні буквально загнана в резервацію. Недержавним суспільно-політичним виданням (для того, щоб не впливати на громадську думку), дозволено виходити тиражами, які влада вважає безпечними для себе (незалежні видання сприймаються нею як велика небезпека). Та головне, що незалежна преса в країні існує, і її значення з кожним днем зростає (у зв'язку зі швидкими змінами в білоруському суспільстві, яке поки що в стані пасивного несприйняття режиму, але поступово наближається до точки активності).

До таких видань, які формують суспільну думку й активно впливають на читацьку аудиторію, належить газета «Вітебський кур'єр» («ВК») — одне з найпопулярніших незалежних інформаційно-публіцистичних видань у Вітебській області. Реанімований Ольгою Карач майже з нуля (після закриття газети «Вітебський кур'єр-М») тижневик з честю витримує нерівну боротьбу з владою [35].

Перший номер оновленого «Вітебського кур'єра» вийшов 18 вересня 2009 року. З листопада газета виходить щочетверга в неперервному режимі форматом А3, має 12 смуг (на першій і останній раніше застосовувались елементи зеленого кольору, а з № 31(43) від 9 вересня 2010 р. ці сторінки повноколірні). 80–90% матеріалів газети — власного виробництва. Початковий тираж становив 1000 екземплярів, з березня 2010 р. збільшився до 10 тис. примірників.

До редакції газети входять: головний редактор — Олег Борщевський (загальні питання видання), шеф-редактор — Вадим Борщевський (підготовка номерів), а також відповідальний секретар, коректор і спеціаліст з дизайну та верстки. Видавець — ТЗОВ «Видавничий дім «Зубр»; адреса редакції: м. Смоленськ (Росія), вул. Автозаводська, 25/22.

Газета зареєстрована як багатомовне видання, хоча статті, переважно, публікуються російською та білоруською мовами (у співвідношенні приблизно 80:20). Деякі матеріали, виходять виключно білоруською і вже стали візитівкою газети (наприклад, рубрики Лявона Борщевського, Міхася Цибульського чи Світлани Барановської).

Про становлення «Вітебського кур'єра» та ті перепони, які влада створює газеті дуже чітко було зазначено у вступній статті від колективу редакції в ювілейному 50-тому номері [2]: «Зарегистрированная в Смоленске газета начинала со скромных 8 полос объема и 500 экз. тиража. Сейчас мы выходим на 12 полосах, а тираж увеличился в 22 раза. Мы перешли на цветную первую и последнюю страницы. Редакция могла бы и дальше развивать газету творчески и технически, если бы не те перепоны, которые власти воздвигают перед изданием. Нам не разрешают подписку, продажу газеты в киосках распространителя-монополиста «Белсоюзпечати». Нам даже отказали в лицензии на самостоятельную продажу издания. Мало того, сотрудники МВД стараются постоянно перехватить тираж и конфисковать его. Главного редактора судили за распространение газеты, а директор издательского дома прошел десятки судов. У него – миллионные штрафы.

Почему это происходит? Почему из всех зарегистрированных в братской России газет подобное давление оказывается лишь на «ВК»? Почему в киосках свободно продаются даже полупорнографические издания, а региональную газету отчаянно стараются задуть? Ответ на эти вопросы один: власть боится правды.

Кто-то называет нас оппозиционным изданием. Журналистика во всем мире по своему характеру оппозиционна — в этом сущность СМИ. Иначе это будет не журналистика, а лизоблюдство... Мы работали и будем работать только для вас. И с вами вместе мы победим!».

У тижневику широко характеризувалось як білоруське (рубрика «Что. Где. Когда» [3]), так і міжнародне суспільно-політичне життя. Географія повідомлень була доволі широкою, хоча найбільше уваги приділялося найближчим сусідам: Росії, Україні, Литві, Польщі тощо. Подаючи такі матеріали, редакція прагнула сприяти орієнтації читачів у складних міжнародних справах, ознайомлювала з розвитком суспільних проблем. Популярними були рубрики «А как у них?» [16] (Васьлышин О. «А как голосуют у них», «Студенты Украины готовы выйти на самые жесткие меры», Васьлышин О., Коноплева Ю. «Подготовка стадионов к ЕВРО-2012 идет полным ходом», Лапатка Я. «Законы і людзі» тощо), «У наших соседей» [18] («Смоленск — город близкий, город-побратим», «Книжный форум во Львове» і т. п.), «Вокруг света» [9] та «Гости из будущего» («Как шведы готовятся к родам», «Какой в Швеции декретный отпуск»).

Редакція газети звертала увагу на проблеми економічно-господарського життя, порушувала тему економічної кризи у світі та Білорусі, шукала причини її виникнення і шляхи подолання (*Кто диктует цены?* — 2010. — № 42(54). — 25 нояб., *Красиво жить... не дают! (Реалии прожиточного минимума)*. — 2011. — № 16(75). — 2 июня). У рубриці «Регионы» [15] друкувалися огляди з районів Вітебської області («Гарадоччына», «Толочинщина» тощо).

Як зазначалося вище, однією з візитних карток газети став «Погляд Лявона Баршчэускага», відомого білоруського філолога, перекладача,

суспільного діяча та активного політика. У своїй колонці він розмірковує над різноманітними проблемами минулого та аналізує ті події, які відбуваються в білоруському суспільстві сьогодні («*Прывучэнне і прыручэнне Еўропы*», «*Аперацыя «Бялыя ніткі*», «*Паэт у турме*», «*Закон як дышаль, а «культура так і прэ...*», «*Дваццать гадоу суверэнітэту. Дні маскоўскага путчу: як гэта было*» тощо). Ще одним надбанням газети є «Страница Анатолия Гуляева», відомого журналіста та письменника, экс-віце-президента Білоруської асоціації журналістів («*Как руководят прессой*», «*А если убрать райкомы?*», «*Как начиналась аренда*», «*Вино, кино и всеобщий детерминизм*», «*Если кто-то начальник, то кто-то обязательно дурак*», «*За козла никто не отвечает*», «*Белорусы на «жигулях» не поедут*...»). Надзвичайно цікавими і злободенними видаються також «*Расследования (Исследования) Николая Петрушенко*», колишнього полковника радянської армії (т. зв. «чорного полковника»), народного депутата СРСР, одного з організаторів депутатської групи «Союз» («*Где тонко, там рвется: почему у нас пропадает электричество*», «*Военная машина расшаталась – требуется контроль гражданского общества*», «*Поможет ли легализация проституции пополнить бюджет страны?*», «*Национальные особенности предвыборной кампании*», «*Принесет ли молочный контракт с Венесуэлой благополучие белорусским экспортерам?*», «*100 граммов водки на фронте борьбы с пьянством*» тощо).

У кожному номері, майже без винятку, була спортивна сторінка, яку вели Юрій Лях та Андрій Ковш. Активно висвітлювалися також події під час Олімпіади-2010 у Ванкувері (Канада) [1].

Після закінчення виборів у місцеві ради депутатів Республіки Білорусь редакція вела рубрику «После выборов» [10], де відслідковувала та фіксувала правопорушення, допущені під час голосування («*Выбарчая кампанія з парушэннямі заканадаўства*», Жигулов В. «*Нарушений не обнаружили...*», Гуляев А. «*Как странно тасуется колода!*», Петрушенко Н. «*Талачынцы не злачынцы*», *однако... избирательного права лишены*» тощо). А з початком президентської виборчої кампанії газета запровадила дві рубрики: «*Выбары прэзідэнта-2010*» [22], в якій стежила за ходом передвиборчої кампанії та «*Знаемцеся...*» [19], де щономера знайомила читачів з кандидатами на посаду Президента і публікувала інтерв'ю з ними. Серед таких були представлені: Ярослав Романчук, Алесь Міхалевіч, Віталій Римашевський, Андрій Санніков, Мікалай Статкевіч, Юрій Глушаков, Григорій Костусев, Володимир Провальський, Віктор Терещенко, Дмитро Усс, Володимир Некляев та Олександр Лукашенко.

На сторінках газети щономера можна було знайти багато цікавого зі світу мистецтва. Зокрема, постійними були дослідження кандидата мистецтвознавства Міхася Цибульського: «*Гід «ВК» па мастацкім падзеям Віцебска*» та «*Раім наведаць*» (де автор знайомив читачів з визначними пам'ятками міста), «*Раім прачытаць*» (де презентувалися нові, варті уваги,

видання). У рубриці «Наш гід Святлана Баранкоуская» ведуча розповідала про мальовничі куточки Білорусі («Полацк», «Мястэчка Кублічы», «Лоукая рака Лучоса» тощо), а під заголовком «В залах» можна було прочитати враження про прем'єрні концерти класичної музики у Вітебську («Доктор... Моцарт...», Богданова К. «Тонкости органной интерпретации» тощо). В час, коли у місті відбувався міжнародний фестиваль «Слов'янський базар», газета левову частку матеріалів присвячувала музичному перформенсу. Зокрема, друкувала Програму фестивалю, а у рубриці «Заметки со «Славянского базара в Витебске» друкували інтерв'ю з музикантами та артистами («Юрий Антонов: «Худсовет должен быть в сердце...», «Олег Скрипка: «Беларусь – это страна-газон...», «Владислав Левицкий: «Молодежь в Украине мало знает о «Славянском базаре» тощо).

Рясніла газета й ексклюзивними інтерв'ю, які журналісти видання брали у цікавих та неординарних особистостей (рубрики «Автограф» [31], «Гость «ВК» та «Интервью» [27]).

Вболіваючи за рідну, проте майже вимираючу білоруську мову, часопис запровадив рубрику «Беларускі слоунік», яку вів кандидат філологічних наук Юрась Бабіч.

На сторінках видання також можна було знайти багато практичних порад. Наприклад, рубрика «Азбука водителя», яка з часом переросла в «Авторубрику», користувалась у читачів великою популярністю. Тут подавалися корисні рекомендації з догляду за автомобілем, поради щодо спілкування з працівниками державтоінспекції та відстоювання своїх прав, роздуми про переваги різних видів палива, розповіді про автоподорожі Білоруссю та Європою тощо («Автолюбителю о Чехии», «Пешеход с точки зрения автолюбителя», «Где-то за городом, очень недорого...», «Проезд перекрестков», «Взаимоотношения с сотрудниками ГАИ», «Дизель или бензин», «Экономим топливо»). Постійним ведучим рубрики був Владислав Урбан, однак з № 38(50) сюди стала активно дописувати Юлія Конопльова [23] — голова Вітебського філіалу Ауді-клубу в Білорусі («Братство властелинов четырех колец», «Азбука дороги», «Желанная бессонница», «Не дай ДАИшнику права»).

Розмірковували на шпальтах газет і на професійні теми. Так, часопис розпочав рубрику «Секреты профессионалов» [28], де Олег Васишин опублікував серію статей про проблеми та перспективи розвитку поліграфії («Берегите книгу», «Битва форматов (перспективы развития электронной книги наряду с печатной)», Цифровая библиотека. Реалии и перспективы», «Электронное издательство» тощо). А з травня рубрику підтримала і продовжила Юлія Конопльова, яка під вівіскою «Евроремонт в нашем доме» [30], покроково розповідала читачам як правильно зробити перепланування квартири чи будинку, давала поради щодо облаштування власного помешкання.

Йдучи в ногу з часом, газета стежила за розвитком комп'ютерних технологій — було започатковано спеціальний розділ «IT-Современность»,

який згодом трансформувалася в «Новости технологий» (друкували інформацію про найсвіжіші комп'ютерні новинки, подавали огляди тощо).

Доволі цікавими та пізнавальними для молодих батьків були «Советы детского психолога: Ваш ребенок» (ведуча Ольга Нестерович) [6]. У своїй колонці молодий фахівець широко обговорювала ті чи інші нюанси виховання малюків, давала поради подружжю як правильно підготувати діток до дитячого садка, характеризувала зміни характеру у підлітків тощо («*Что такое кризис новорожденности?*», «*Как понять своего малыша*», «*Мама и папа – такая разная забота*», «*Чем кормить ребенка от года до трех?*», «*Кризис 3-х лет – что это?*», «*Как подготовит ребенка к детскому саду*», «*Мальчик-девочка – в чем разница?*», «*Психологические изменения в характере подростков...*» та ін.). Рубрика «Читательская почта. Клуб молодой семьи» [12] (веде Т. Д. Трофимук) відповідала на сторінках газети на ті питання, які заторкували читачі у своїх листах («*Бесплодные усилия любви*», «*Словом можно спасти*», «*Строим свою судьбу*» тощо).

Важливими і корисними були «Советы правозащитника» Павла Левінова, де автор давав юридичні поради та відповідав на питання, які цікавили читачів. Рубрика «Из зала суда» [7], знайомила з резонансними справами та стежила за ходом судових процесів. Вартою уваги була також «Афиша Витебска за неделю», де висвітлювалися події, які відбувалися в місті чи планувалися в найближчому майбутньому. А у «Датах недели» Олег Бука знайомив всіх з подіями, що відбулися певного місяця у різні роки.

У розділах «Гендерные вопросы» та «Гендер» [20] редакція публікувала матеріали, які закликали до рівності між чоловіками і жінками як у приватному житті, так і на політичній арені (Іванова Е. «*Женщина может взойти на трибуну*», «*Первые и лучшие*», «*Демократизация предполагает равенство*», Васильшин О. «*Трудно ли быть мужчиной*»).

Зважаючи на тісний зв'язок газети з Міжнародним Центром громадських ініціатив «Наш Дім» (керівником останнього, до слова, є головний акціонер «ВК» Ольга Карач) у тижневику з'являється рубрика, що висвітлюють правозахисну і громадську діяльність Центру з одноіменною назвою «Гражданская кампания «Наш дом» (основними дописувачами були активісти З. Тимошек, А. Аксьонов та А. Искандеров).

Газета рубриками «Письмо в редакцию» та «З нашей почты» [17] вела з читачами живий діалог, активно реагуючи на їхні звернення та проблеми. Що цікаво, навіть після вирішення якогось питання (чи це недотримання санітарних норм в якомусь закладі або магазині чи невиконання якимось чиновником своїх прямих обов'язків) редакція відстежувала ситуацію у розділі «Повертаючись до надрукованого» [25].

Доволі частими на сторінках «ВК» були різноманітні історичні дослідження: рубрика «История» [32] (*Львовский Мицкевич*) та «Окно в минувшее» [26] (ведучий А. Підлипський) («*Как питейцы обманули витеблян*»,

«Находка в Софійському соборі», «Как в Витебске придумали тысячелетний юбилей», «Сын Марии Цветаевой»)

Ще 2009 р. газета започаткувала рубрику «Память» [4], в якій публікувала інтерв'ю з полоненими концтабору «5-й полк», який під час Великої Вітчизняної війни знаходився в межах міста Вітебська. З часом спогади в'язнів вилились у повноцінне видання — книгу «Діти війни».

Газета не лише друкувала дані незалежних соціологічних досліджень, але й проводила власні опитування з тих чи інших питань (Ольга Шпаковська). І не лише у Вітебську чи інших містах Білорусі (*«Жители Витебска за профессиональную армию», «Витебляне о добавке к пенсии», «Как у вас освещаются улицы и дворы», «Отношение к Году белорусского языка», «Нужна ли Беларуси своя АЭС», «Довольны ли Вы работой общественного транспорта?»*), але й для порівняння у Вільнюсі (Латвії) (*«Как Вы относитесь к тому, что у вас президент – женщина?»*).

У газеті був також і куточок гумору. Серед розважальних матеріалів публікувалися: серія статей про премію Дарвіна, хіт-паради веселих імен та прізвищ, дослідження оригінальних назв вин тощо.

«Вітебський кур'єр», крім основних матеріалів, містив рубрики дрібної інформації: «Будем помнить» [13] (друкували некрологи і слова прощання), «Интересности», «Образ жизни», «Криминал», «Презентації» [34], «Увлечения» [29], «Субкультура» [24], «Экология» [33], «Социум» [5], «Полемика» [11], «Советы садоводу» [14], «Кашевар» («Кулинарная книга «Нашего дома») тощо.

Остання сторінка містила рубрику під загальною назвою «Краски...» [21], де друкували картини відомих художників чи фото краєвидів Вітебська. Отож доповнення до назви постійно змінювалося, залежно від тематики зображення («Краски Витебщины», «Краски мира», «Краски ноября», «Краски декабря» тощо). Також тут розміщувалася постійна рубрика «Девушка номера» (до речі, кожен бажуючий (модель чи фотограф) міг вислати своє фото в редакцію). 1 квітня 2010 р. замість «Девушки номера» з'явилася (на один випуск) рубрика «Дедушка номера» [8], де у всій красі був представлений відомий правозахисник та журналіст «ВК» — Валерій Щукін. Також щонумера з'являлися карикатури на злободенні теми (іноді карикатури були також і на інших сторінках газети). Часто на останній сторінці друкували гороскоп, прогноз погоди на тиждень, кросворди, анекдоти тощо.

Частина авторів «Вітебського кур'єра» творила під псевдонімами. Тож з проблемними, аналітичними та популярними статтями, кореспонденціями, дописами у тижневику в різний час виступали: Аксьонов А., Балай С., Богданова К. (Галашкіна Я., Дьяконова А., Белякова Г., Молчанова Я.), Борщевський В. (Завальня В., Соснін В.), Борщевський О. (Бука О., Урбан В.), Броницька А., Василюшин О., Гарави Л., Григорович К., Гуляев А., Дазорцев А. (Вільчинський С., Карась Д., Лях Ю., Тартак Ю., Довгалов А., Ковш А.), Жигулов В. (Сахаров В., Черняховський В., Федоров В.), Забело Р. (Чорний Р., Романов В.),

Іванов В. (Алексеев В., Владимиров І.), Казакевич Д. (Грак Г., Паланець К., Ракита Я.), Карач О., Климова М., Козик А. (Аркуш А.), Конопльова Ю. (Сергеева Ю.), Копаль Д., Кореневський А., Корнишев А. (Искандеров А.), Лапатка Я., Левінов П. (Павлов Л.), Лесневська Я., Нестерович О., Остролистова О., Павлов Ю. (Корженевський Г.), Парчинський Е., Петров Б., Петрушенко А. (Панкін А., Пан А., Петров А.), Петрушенко Н. (Кохановський Н., Ніколаєнко П.), Погорельський А. (Потапов С.), Підлипський А., Райчонок А., Самсонов Е., Скопирський К., Солодкін С. (Жук С., Сведка Я., Дрозд Я.), Староверов В. (Пашкевич С., Хілков В.), Стефанчук Я., Тимошек З., Уласевич Н., Цукерман С., Чеботарьова Т. (Матвеева Т.), Шостак Н., Шпаковська О., Штраль А., Шукайло Л., Щукін В.

«Вітебський кур'єр» — газета нетипова. Незважаючи на те, що їй доводиться працювати під пресингом білоруської влади «в еміграції», тижневику вдалося зайняти чітку власну (недержавну) позицію і зробити кожен номер захоплюючим і максимально насиченим цінною та цікавою інформацією. Читач «ВК», як ніхто інший має уявлення не тільки про світові проблеми і чим живе західне суспільство поза політикою, але й відмінно орієнтується в політичних реаліях своєї країни. «Вітебський кур'єр» зумів знайти ту золоту середину, де на декількох смугах вміщається все, що, потрібно людині від засобу масової інформації. І такий часопис існуватиме доти, доки люди хотітимуть знати правду.

1. Охота властей на газету «ВК» продовжується / Лев Павлов // Вітебский курьер. — 2010. — № 36(48). — 14 окт.; Очередной суд над газетой // Вітебский курьер. — 2010. — № 36(48). — 14 окт.; Редактором надо родиться? // Вітебский курьер. — 2010. — № 7(19). — 25 февр. 2. «Вітебський курьер» — год в изгнании // Вітебский курьер. — 2010. — № 38(50). — 28 жовт. — С. 1. 3. Вітебський курьер. — 2009. — № 1. — 18 сент. 4. Вітебський курьер. — 2010. — № 25(37). — 1 июля. 5. Там само. — № 29(41). — 29 июля. 6. Там само. — № 17(26). — 6 мая. 7. Там само. — № 24(36). — 24 июня. 8. Биатлонистки принесли Беларуси медали на Олимпиаде // Вітебский курьер. — 2010. — № 7(19). — 25 февр. 9. Вітебський курьер. — 2010. — № 18(30). — 13 мая. 10. Там само. — № 34(46). — 30 сент. 11. Там само. — № 30(42). — 2 сент. 12. Вітебський курьер. — 2011. — № 25(84). — 4 авг. 13. Там само. — № 6(65). — 17февр. 14. Вітебський курьер. — 2010. — № 38(50). — 28 жовт. 15. Вітебський курьер. — 2011. — № 9(68). — 13 марта. 16. Там само. — № 14(73). — 19 мая. 17. Вітебський курьер. — 2010. — № 1(13). — 14 січ. 18. Там само. — № 20(32). — 27 мая. 19. Там само. — № 8(20). — 4 марта. 20. Там само. — № 30(42). — 2 сент. 21. Там само. — № 25(37). — 1 июля. 22. Вітебський курьер. — 2011. — № 5(64). — 10 февр. 23. Там само. — № 25(84). — 4 авг. 24. Там само. — № 5(64). — 10 февр. 25. Вітебський курьер. — 2009. — № 4. — 5 нояб. 26. Вітебський курьер. — 2010. — № 21(33). — 3 июня. 27. Вітебський курьер. — 2011. — № 30(89). — 8 сент. 28. Там само. — № 11(70). — 28 апр. 29. Там само. — № 3(62). — 27 янв. 30. Там само. — № 26(85). — 11 авг. 31. Вітебський курьер. — 2009. — № 5. — 12 нояб. 32. Вітебський курьер. — 2010. — № 18(30). — 13 мая. 33. Там само. — № 22(34). — 10 июня. 34. Там само. — № 31(43). — 9 сент. 35. Там само. — № 12(24). — 1 апр.

ГАЗЕТА «ВИТЕБСКИЙ КУРЬЕР» (2009–2011) КАК ПРИМЕР НЕГОСУДАРСТВЕННОЙ ПРЕССЫ В БЕЛАРУСИ

Осуществлена попытка исследования независимой газеты «Витебский курьер»: подана характеристика издания, его основные черты, цель и направления деятельности, описана структура и дизайн газетного номера, классифицированы и систематизированы основные рубрики, проанализирована тематика статей.

A NEWSPAPER «VITEBSK COURIER» (2009–2011) IS AS EXAMPLE OF THE NON-STATE PRESS IN BYELORUSSIA

The attempt of research of independent magazine is carried out the «Vitebsk courier»: given description of edition, him basic lines, purpose and directions of activity, a structure and design of newspaper number is described, the basic headings are classified and systematize, the subject of the printing here articles is analysed.

Стаття надійшла 14.11.11

УДК 655.424

Х. Р. Білограць

Українська академія друкарства

**СТУДЕНТСЬКА ПЕРІОДИКА:
ВЗАЄМОЗАЛЕЖНІСТЬ ТЕМАТИКИ СТАТЕЙ
І ПРОБЛЕМИ ЧИТАННЯ**

На основі аналізу сучасних студентських видань описано особливості тематики опублікованих статей та їх вплив на читання преси студентами.

Студентська преса, тематика статей, проблема читання, опитування

Вміння читати завжди було однією з важливих характеристик розвитку суспільства. Всім давно відомо — саме від того чи читає молодь залежить майбутній інтелектуальний і економічний потенціал суспільства. Ще Д. Дідро казав, що люди припиняють мислити, коли припиняють читати [4, 11].

Читання певним чином може навіювати внутрішній стан людини. Завгородня Л. стверджує, що вплив творів певної жанрової групи має різну кінцеву мету — викликати естетичну реакцію, формувати суспільну думку, переконувати в правильності висунутої гіпотези, слухності розв'язання проблеми. З огляду на це, неоднаковими будуть ступінь активності читачів творів кожної із зазначених груп, їхня роль у творенні смислу повідомлення [2].